

Projekt badawczy ma na celu przedstawienie pogłębionej interpretacji, problematyzującej twórczość jednego z najwybitniejszych rzeźbiarzy polskich dwudziestego wieku - Xawerego Dunikowskiego (1875-1964). Najważniejszym, wskazywanym wielokrotnie przez artystę w wywiadach, pojęciem dla jego twórczości był „czwarty wymiar”, jednak dotychczas nie udało się ustalić co dokładnie miał na myśli, mówiąc o realizowaniu się jego „idei” oraz czy ulegała ona zmianom podobnym do historii samego terminu w naukach ścisłych - matematyce i fizyce, ale również w spekulacjach artystów modernistycznych i awangardowych. W związku z tym, drugim celem projektu jest zbadanie dostępnego artyście zbioru źródeł i interpretacji pojęcia w prasie popularnej, publikacjach popularnonaukowych i deklaracjach artystycznych. Jako, że w kontekście polskim pojęcie czwartego wymiaru w sztuce nie doczekało się osobnej monografii, a publikacje zagraniczne opisują polskich artystów w sposób zdawkowy, projekt uzupełniałby stan badań nad relacjami sztuki i nauki w pierwszej połowie dwudziestego wieku.

Badania wymagają kwerend w archiwach Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, Warszawie i Wrocławiu, Muzeum Sztuki w Łodzi, Muzeum Narodowym w Warszawie i jego oddziale - Muzeum Rzeźby im. Xawerego Dunikowskiego w Królikarni, Książnicy Pomorskiej im. Stanisława Staszica w Szczecinie, Bibliotece Narodowej w Warszawie, jak również kwerend zagranicznych w Bibliotece Polskiej w Paryżu, British Museum w Londynie, Luwrze oraz Muzeum Muncha i Muzeum Vigelanda w Oslo. To na tych kwerendach zbudowane zostaną analizy konkretnych dzieł artysty i rekonstrukcja poszczególnych interpretacji pojęcia czwartego wymiaru w sztuce polskiej. Oprócz tego konsultacje z ekspertami zarówno w obszarze historii sztuki, jak i historii nauki w Polsce są niezbędnym elementem prowadzonych badań - pozwolą na doprecyzowanie poszczególnych analiz.

Projekt ma zadanie zbudowanie metodologii pozwalającej badać trudne, a przez to rządziej traktowane w obecnym stanie badań przypadki artystów, którzy mimo głębszego zainteresowania naukami ścisłymi, nigdy nie wyrazili ich w postaci jasno sformułowanej teorii sztuki. Nacisk kładziony na wypowiedzi o charakterze programowym, spowodował przesunięcie akcentu w dotychczasowych badaniach nad czwartym wymiarem w sztuce na okres funkcjonowania europejskich i amerykańskich awangard, tymczasem poczynione dotychczas kwerendy i rozpoznania wskazywałyby na obecność wątków związanych z nowymi geometriami w pierwszych latach dwudziestego wieku. Modernistyczny synkretyzm, charakterystyczny dla Dunikowskiego i jego kręgu, oprócz zainteresowania żywo dyskutowanymi w tym czasie pojęciami z zakresu teorii ewolucji, spekulacjami psychologicznymi i antropologicznymi, wykazuje rosnące zainteresowanie pojęciami z zakresu matematyki, w tym czwartym wymiarem kojarzonym z modną wówczas ezoteryką. Aby zrozumieć jego obecność wśród pytań o szeroko rozumianą „naturę człowieka” należy podjąć próbę rekonstrukcji teorii sztuki Dunikowskiego, a właściwie - charakter podjętej przez niego próby reformy retoryki rzeźbiarskiej, w której zerwanie z akademicką tradycją alegorii prowadzić miało do stworzenia symbolicznej formy epickiej wzorowanej na autorach takich jak Homer czy Dante z jednej strony, a z drugiej poetów takich jak Adam Mickiewicz czy Juliusz Słowacki. Projekt ma również za zadanie analizę skali autocenzury jaka konieczna jest do stworzenia wizerunku Wielkiego Mistrza, skomplikowanej relacji między wizerunkiem publicznym a prywatnym.